

Marcin Mazur

13 września 2013 r.

Z-ca Dyrektora Zespołu

„Krajowy Mechanizm Prewencji”

BRPO-KMP-0030/3/2013

NOTATKA SŁUŻBOWA

z uczestnictwa w konferencji „Wykonać karę i co dalej? Wyniki badań nad wykonaniem kary dożywotniego pozbawienia wolności w polskich zakładach karnych 2011-2012”

W dniu 12 września 2013 r. Marcin Mazur (Z-ca Dyrektora Zespołu „KMP”) oraz Ewa Dawidziuk (Naczelnik Wydziału Karnego Postępowania Wykonawczego) wzięli udział w konferencji pt. „Wykonać karę i co dalej? Wyniki badań nad wykonaniem kary dożywotniego pozbawienia wolności w polskich zakładach karnych 2011-2012” (plan konferencji - zał.), Celem konferencji była prezentacja raportu (temat tożsamy z tytułem konferencji) oraz dyskusja nad jego wnioskami i zaleceniami.

Pierwszy z panelistów prof A. Rzepliński wskazał w swoim wystąpieniu, iż obecnie w jednostkach penitencjarnych przebywa 310 osób skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności (dalej: d.p.w.), ale wg Niego liczba osób skazanych na tę karę w Polsce ustabilizuje się na poziomie 700 skazanych. Dalej zauważył on, że co czwarty obecnie skazany na tę karę ma orzeczone surowsze ograniczenia do skorzystania z warunkowego zwolnienia niż przewidziane w art. 78 § 3 k.k. Prof Rzepliński wskazywał także sytuację skazanych na karę d.p.w. w innych krajach (np. Ukrainie, Rosji, Norwegii). Zwrócił on także uwagę, iż niektóre osoby skazane na karę d.p.w., a przebywające w zakładach karnych (nie mając świadomości tego faktu) odbywają inne kary pozbawienia wolności, podczas gdy kara d.p.w. dopiero zostanie im wprowadzona do wykonania w przyszłości (np. jeden skazany odbywa karę pozbawienia wolności od 2002 r., a kara d.p.w. zostanie mu wprowadzona do wykonania w 2018 r.).

W kolejnym wystąpieniu dr M. Fajst przedstawił kwestie prawonoporównawcze dotyczące kary d.p.w., pokazując na konkretnych przykładach (np. sprawa Jakuba Tomczaka) wyraźne różnice w regulacjach poszczególnych państw. Panelista wskazywał również, że w wielu krajach ta kara w ogóle nie występuje, a często zastąpiła ją kara terminowa, maksymalnie 25 lat pozbawienia wolności.

W pierwszej i drugiej części panelu wystąpiła M. Niełacna, która jest autorką raportu. Wskazała ona w swoim wystąpieniu metodologię prowadzonych badań, pytania badawcze oraz główne wnioski i postulaty płynące z monitoringu (zał.).

Kolejnym panelistą był poseł R. Kalisz, który zauważył, że wśród polityków nie ma zbyt wielu osób, które mogą się w tym temacie wypowiedzieć. Wskazał także, iż państwo Polskie jest dobrem wszystkich obywateli i nikt nie może być wyłączone także osoby skazane na karę d.p.w.

Poseł w swoim wystąpieniu wskazał na orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Kafkaris przeciwko Cyprowi (*skarga nr 21906/04, wyrok Wielkiej Izby z dnia 12 lutego 2008 roku*). Trybunał orzekł, że o ile orzeczenie dożywotniego pozbawienia wolności wobec osoby pełnoletniej samo w sobie nie stanowi niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 3 Konwencji, o tyle problem pojawia się w sytuacji, gdy niemożliwe jest skrócenie okresu tej kary, a dzieje się tak wówczas, kiedy skazany nie ma perspektyw, nadziei ani możliwości warunkowego zwolnienia. Jeżeli prawo krajowe dopuszcza możliwość weryfikacji kary dożywotniego pozbawienia wolności w celu jej złagodzenia, umorzenia, wygaśnięcia czy warunkowego zwolnienia więźnia, to jest wystarczająca przesłanka, aby móc stwierdzić brak naruszenia art. 3 Konwencji. Nie można uznać, że kara pozbawienia wolności jest niemożliwa do zredukowania tylko dlatego, że została podana w wyroku w całości (bez podania możliwości wcześniejszego zwolnienia, które *de facto* istnieją) lub ze względu na ograniczone przesłanki warunkujące przedterminowe zwolnienie.

W świetle tego orzeczenia panelista przyjął, że w sytuacji gdy np. funkcjonariusze Służby Więziennej ciągle mówiliby osadzonemu, że „nigdy nie wyjdzie na wolność” naruszony byłby art. 3 Konwencji.

Służbę Więzienną podczas panelu reprezentowali Pani mjr M. Gajdus (Z-ca Dyrektora ZK Nr 1 w Grudziądzu) i ppłk Z. Brosztek (Z-ca Dyrektora Biura Penitencjarnego CZSW). Pani M. Gajdus wskazała, iż Służba Więzienna również ciągle uczy się pracy ze skazanymi na karę d.p.w. Podniosła także, iż w ZK Nr 1 w Grudziądzu w 2012 r. zrealizowano 40 projektów w tym „krok do przodu” czy „czas na zmiany”, które mają zaktywizować osoby odbywające kary długoterminowe (powyżej 10 lat pozbawienia wolności).

Z kolei Z. Brzostek wskazał, że w CZSW w 1999 r. powstał plan postępowania z więźniami skazanymi na karę d.p.w. Panelista nie przedstawił na czym dokładanie i jakie założenia miał ww. plan, jednocześnie jednak zastrzegł, iż wyniki monitoringu prowadzonego przez M. Niełaczną wpłyną na zmianę realizacji tego planu. Z. Brzostek wskazał w swoim wystąpieniu także na problemy Służby Więziennej dotyczące przypadków nie przychylania się przez sąd penitencjarny do wniosków dyrektorów jednostek penitencjarnych o warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanych.

W dalszej części konferencji jako ważny odnotować należy głos Pana Grzegorza Wicińskiego (Uniwersytet Łódzki), który wskazał, iż według jak to ujął szkoły łódzkiej sądy niewłaściwie interpretują przepisy art. 77 § 2 k.k. W myśl tego przepisu *„w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd wymierzając karę pozbawienia wolności może wyznaczyć surowsze ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia niż przewidziane w art. 78”*. Wg Niego wymienienie w art. 32 k.k. jako rodzajowych, odrębnych kar: 25 lat pozbawienia wolności (art. 32 pkt 4 k.k.) i dożywotniego pozbawienia wolności (art. 32 pkt 5 k.k.) przesądza o tym, iż zamysłem ustawodawcy było wprowadzenie surowszych ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia jedynie co do kary pozbawienia wolności (art. 32 pkt 3 k.k.) literalnie wymienionej w treści art. 77 § 2 k.k. G. Wiciński, wskazał, iż błędne są orzeczenia sądów, które surowsze ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia stosują do orzekanych kar 25 lat pozbawienia wolności i dożywotniego pozbawienia wolności.

opr. Marcin Mazur